

... Збудував я, люди, Храм оцей Високий.
В ньому Бог єдиний — то Циганське Слово...
Лекса Мануш

Цікаво

№ 6 (154)

ПОНЕДІЛОК,
16 СЕРПНЯ 2010 РОКУ

ЗОМАНІЯ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДВОТИЖНЕВИК

РОМСЬКІ НАРОДНІ ВІСТІ
МАНУШАНО РОМАНО НЕВІПЕ

• ПОЛІТИКА • СВІТ • ПРАВО • КУЛЬТУРА • МИСТЕЦТВО •

Пасивність, яка заважає нам жити Луштавіпе, саво чі дел амен дживіпе

На зорі незалежності ми з оптимізмом вірили в переміни у нашому суспільстві та сподівалися, що вони незабаром стануться. Минуло вже 20 років. Що ж ми маємо сьогодні?

З одного боку, з нашої мовчазної згоди, що рівнозначно схваленню, до влади прийшли олігархічні структури, які беззастережно зазігли в наші з вами кишені й зробили свої величезні капітали. Так, народу кинули кісточку, а саме дозволили приватизувати квартири та будинки у містах та розпаявати землі у селах. Є простий закон у фізиці: енергія не зникає і не виникає, а переходить з одного стану в інший. Так само і з капіталом: якщо він концентрується в одних місцях, значить, зменшується в інших.

Внаслідок цих процесів капіталізації в Україні утворилося суспільство з двома діаметрально протилежними полюсами. На одному з них, як повідомив директор Департаменту податків фізичних осіб **Степан Дусяк**, у 2009 році Державною податковою адміністрацією було зареєстровано в Україні... 6 тисяч 155 осіб, які мали задекларовані прибутки понад 1 млн. гривень (і то ця кількість порівняно з 2008 роком зменшилася на 1 тис. 268 осіб!), на Закарпатті їх близько 10. На протилежному полюсі — бідне і дуже бідне населення. Середній клас, у класичному розумінні цього слова, у нас так і не сформований.

У чому ж причина такої ситуації? Тут, на мій погляд, винуваті ми самі, адже, на жаль, ми не відповідаємо вимогам справжнього громадянського суспільства.

Цю думку хочеться підкреслити на прикладах роботи органів місцевого самоврядування. Згідно з Законом України «Про місцеве самоврядування», депутати всіх рівнів, яких ми вповноважуємо від нашої імені керувати і вирішувати всі питання місцевої громади, мають щороку звітувати про свою діяльність на загальних зборах свого територіально-виборчого округу. Чи можете ви назвати мені хоча би кілька прикладів цього? Чи ви були на таких зборах і поставили хоча би одне запитання вашому депутатові?

Далі. Щомісяця вповноважений нами депутат має вести прийом відвідувачів. Чи ви бували хоч раз на такому прийомі і чи було вирішено якесь конкретне питан-

Під час тренінгу.

ня — приміром, будівництво дитячих майданчиків, озеленення території, впорядкування вулиць?

Куди пішли виділені на ці заходи наші з вами кошти платників податків? Чи бачив хтось із вас (крім депутатів) звіг про роботу мера вашого міста? Ні, не бачили. Якщо і з'являються десь колись під виборчі звіти органи влади, то вони перенасичені цифровими матеріалами підконтрольних підрозділів — торгівлі, освіти, економіки та інших настільки, що за ними не видно реальних здобутків для населення. Конкретні дії вміло завуальовані до кращого, і дивно, як тому меру ще не поставили пам'ятник при житті.

Однак якщо розібратися конкретно і зробити порівняльний аналіз передвиборних обіцянок і реальних справ того чи іншого мера, то можна зробити висновок: наші мери нам брешуть. І не дивно, що саме цій темі і був присвячений один з останніх номерів відомого незалежного часопису «Коментарі», який провів аналіз передвиборних обіцянок мерів 26 міст України, в тому числі й Ужгорода.

Ситуація, в якій мери брешуть своїм виборцям, характерна для всієї України, що свідчить про те, що наше суспільство хворе на пасивність, байдужість і легко «ведеться» на передвиборну демагогію.

І це вже інший бік реального становища, в якому ми опинилися. Громадський контроль органів місцевого самоврядування має змусити владу діяти відкрито, прозоро, зрозуміло для суспільства, з

використанням сучасних технічних засобів. Це мають бути, приміром, сторінки в Інтернеті як депутатів, яким можна поставити запитання і від яких можна отримати відповіді, так і осіб, які очолюють органи місцевого самоврядування — голів сільських, селищних та міських рад, а не куці звіти у власних виданнях, які й фінансуються цими ж таки бургомистрами.

Це становище за один рік не виправити. Однак за 20 років виросло вже нове покоління, яке не знає жорстоких переслідувань за те, що має власну думку. Воно виросло в нових демократичних умовах, в час використання нових інформаційних технологій і фактично готове вже до нових кроків. Саме такою організацією, яка мала би здійснювати громадський контроль у повному обсязі, бачиться Всеукраїнська молодіжна організація «Опора», яка нині в партнерстві з громадською організацією «Карпатське агентство прав людини «Вестед» організовує серію тренінгів та семінарів з представниками різних неурядових організацій, котрих навчають, як різними методами, методами, засобами здійснювати громадський контроль органів влади.

Сподіваємося, що ці знання, які даються на цих тренінгах і семінарах, дадуть добрі сходи. І нові органи влади будуть під жорстким контролем, який не дозволить їм так легко обдурювати нас. А ми нарешті перестанемо бути пасивними співідачами злочинних дій влади і активно втручатимемося в них. Адже це — наше життя.

Євгенія Навроцька

Звернення
голови Державного комітету
України у справах
національностей та релігій
Юрія Петровича Богуцького
з нагоди 66-ї річниці
трагедії Голокосту ромів

Шановні українці!

Щороку 2 серпня Україна вшановує пам'ять жертв Голокосту ромів. Минає час, але й досі не загоїлися рани в душах тих, хто втратив рідних і близьких. Ніколи плин історії не зітре трагічні події Другої світової війни з нашої пам'яті.

Величезна людська катастрофа ромів полягає в тому, що гітлерівські окупанти знищували їх за національною належністю, незалежно від віку, статі, роду занять або способу життя. Безкраї українські простори стали місцем останнього спочинку для сотень тисяч безвинних синів і дочок українського та ромського народів.

Цього дня ми згадуємо кожну свавільно загублену ромську душу, бо всі вони — діти української землі. Пам'ять про кожну з них, про страшні події Другої світової є заповіддю неповторення жахливого масового вбивства мирного населення, надійна пересторога тим, хто сіє розбрат між нами.

Українці знають, яку загрозу несуть ксенофобія, расизм, мова ненависті. Нетерпимість, насильство, бажання перетворити особистість на гвинтик державної машини призводять до порушення прав і свобод людини, зневаги до її життя. Все це закінчується планетарними трагедіями.

Злагода і мир, толерантність і порозуміння, які панують в Україні, підтверджують правильність обраної державою курсу на розбудову вільного, демократичного, громадянського суспільства, якнайповнішого забезпечення прав і свобод людини, верховенства права в нашій державі.

В Україні не було, немає й не буде міжнаціональної ворожнечі.

Пом'янімо безвинно убитих! У скорботному мовчанні схилимо голови перед їх світлими душами! Запалімо символічні свічки пам'яті!

Волонтерський рух: хто „за”, а хто „проти”

Літо закінчується. Студентська молодь незабаром збереться в учбових аудиторіях і першим питанням, яке вони поставлять один одному, буде: де ти був і що робив улітку? І більша частина відповідей буде, скоріш за все: „вдома”, „ на дачі”, „ у родичів”. І у більшості навіть сумніву не виникне в тому, що літні канікули можна провести з користю для себе і для суспільства. Для себе – це здійснення подорожей хоча б по Україні, ми вже не кажемо про сусідні держави, де б ознайомилися екскурсії посподувалися з вивченням мови країни, в якій вони перебувають. Для суспільства – це роботи, які вкрай необхідні в тій чи іншій місцевості: допомога в організації та проведенні літнього відпочинку дітей; робота в будинках престарілих; на реставрації та консервації історико-археологічних об'єктів; робота в сільсько-господарських фермах та інше.

Ось саме ці види діяльності впроваджує у різних країнах волонтерський рух. Якраз з волонтерами, які працюють в Ужгороді в ромській громаді і займаються літнім відпочинком ромських дітей, я і зустрілася.

Кирил Кожанов.

Кирил Кожанов (Москва): – Цього року я закінчив філологічний факультет Московського державного університету, відділення балтистики (кафедра теоретичної та практичної лінгвістики), займаюся історією загального та порівняльного мовознавства. Тобто займаюся литовською, естонською та латиською мовами та їх порівнянням.

У Москві є центр волонтерського руху, який має назву „Бурундук”. В університеті

на дошці оголошень я прочитав запрошення: „ Чи хочете ви влітку цікаво й корисно провести час? Здійснити поїздку та водночас принести якусь користь суспільству?” Я захотів. І звернувся в цей центр (до речі, в Москві їх чотири). Це було три роки тому. Перша моя поїздка була у Псковську область. Працював я там волонтером у будинку престарілих. Водночас по суботах – неділях об'їздив усю Псковщину, а це, як ми знаємо, відомі пушкінські місця.

Наступного літа я вже працював за кордоном – у Чехії, неподалік курорту Карлові Вари.

Моя поїздка в Україну, в Закарпаття, передбачала роботу саме в ромському дитячому літньому таборі. Це було пов'язано з тим, що я збираюся писати дисертацію з ромської мови, а 2-3 вересня візьму участь у лінгвістичній конференції у Гельсінкі, де представлю свою доповідь на цю тему.

З роками Кирил уперше познайомився під час однієї з студентських практик у Литві. І з того часу вирішив серйозно зайнятися проблемами ромської лінгвістики.

У Вільнюсі я вперше зіткнувся з питанням освіти ромських дітей. У ромсько-

му поселенні, де проживали 500 – 600 осіб, ніхто з дітей не ходив до школи. Це мене вразило. Мені дуже приємно було побачити, що в Ужгороді ромські діти відвідують школу і мають певні знання.

Кирил Кожанов працював вихователем і вчителем малювання в літньому таборі при товаристві „ Нево дром” в ужгородському мікрорайоні „Радванка”. Він розширив свої знання ромської мови. До речі, він був дещо здивований тим, що у ромів Закарпаття, на відміну від ромів Прибалтики, зберігся значний словниковий запас. Він побував у приських районах Закарпаття – у Воловці, Рахові, поповнив власний багаж інформації про наш багатонаціональний край. З іншого боку, допоміг ромським дітям цікаво і корисно провести літо.

Олександр Кисельов.

Інший волонтер – Олександр Кисельов – приїхав до нас з Донецька. Він – студент другого курсу економічного факультету (кафедра менеджменту) Донецького національного університету. Крім того, є членом правління молодіжної групи „Дебати”. Це його перша поїздка як волонтера. В Ужгороді працював у тому ж, що і Кирил, літньому таборі для ромських дітей.

– Донецькі роми відрізняються від основного населення одягом, зовнішньою поведінкою, мовою. У самому Донецьку є місце компактного проживання ромів, яке має назву „Мирний”, поблизу нього розташована школа № 12, де вчать в основному ромські діти.

– І які ваші враження після двотижневої роботи з нашими ромськими дітьми? – запитала у Олександра.

– Я був приємно вражений тим, що ваші діти володіють кількома мовами – ромською, угорською, словацькою, українською. Вони гарно одягнені – чисто, акуратно й... модно. Взагалі вони

більш європеїзовані, ніж наш. І дорослі роми також, до речі.

Третя наша співбесідниця – **Наталія Григорів** – студентка Київського національного лінгвістичного інституту, факультет іноземних мов.

– Три роки я беру участь у волонтерському русі. В Україні його організує Міжнародний центр „Світ” у Києві, який зв'язує молодіжний волонтерський рух всього світу і України. Так, у нашу групу, яка працює в Ужгороді, входять студенти зі Сполучених Штатів Америки – Майкл Донатц та Марго Полсен, а також з Росії, України, Франції.

– Мені було дуже цікаво працювати з ромськими дітьми, які нічим не відрізняються від інших дітей світу і, як і всі діти, люблять погратися, відгукуються на ласку, на гумор.

У різних областях України діють кілька таких таборів, як в Ужгороді, і волонтери, які в них працюють, вносять свій посильний внесок в їх роботу. Як ми бачимо, волонтерський рух поширюється Україною. На жаль, законодавча база для розвитку цього руху в нашій країні відсутня.

Ще у вересні 2009 року у Верховну Раду надійшов проєкт закону про волонтерство, який досі не розглянутий і не прийнятий вищим законодавчим органом України. А це звужує рамки волонтерського руху і водночас позбавляє нашу молодь можливості зробити власними руками щось для себе і для суспільства. Молоді люди сидять вдома, у вузькому колі родичів і знайомих, замість того, щоб розширювати свій світогляд, знайомитися з культурами різних етносів, збагачувати свої знання і приносити користь суспільству.

Тож хто проти покращення волонтерського руху в Україні? Молодь – ЗА.

Єва Сторет

Кращі ромські студенти навчалися втілювати громадські ініціативи

12–16 липня у Києві відбулася Міжнародна конференція ромських студентів, котрі отримують стипендії для навчання у вищих навчальних закладах від Ромського освітнього фонду.

На конференції були присутні студенти з України, Росії та Молдови, які є стипендіатами „Програми правових та гуманітарних стипендій”.

Захід, як і самі стипендії підтримки юридичної та гуманітарної освіти студентам, фінансують Ромський освітній фонд (Будапешт) спільно з німецьким фондом „Пам'ять, відповідальність, майбутнє”. Організаційну підтримку конференції надав Міжнародний фонд „Відродження”.

Перший день конференції відбувався у форматі „Open space” („Відкритий простір”), що означає відкритий формат зустрічі, який слугує основою для подальшого програмного розвитку, можливостей співпраці, навчання студентів та випускників програми. Це сприяло груповому обміну ідеями і початку формування студентської мережі для подальшої професійної співпраці. Оскільки формат навчання був достатньо відкритий, на зустрічі учасники мали можливість порушити різні питання, які їх цікавили: отримання стипендій, навчання, працевлаштування та багато інших.

14–15 липня у рамках конференції відбувся семінар із розробки та менеджменту проєктів, де учасники обговорили певні соціальні проблеми і розробляли проєкти, який зміг би допомогти їх вирішити. Робота проходила в трьох групах. Під час цього семінару учасники конференції навчилися визначати ціль та завдання проєкту, розвинули загальне розуміння та методи його реалізації з допомогою покращеного планування, спілкування та моніторингу, розробляли план того, як застосовувати отримані на семінарі навички і знання, як визначити успішність проєкту, його бюджет, цикли розвитку, як оцінювати активності, проводити моніторинг та оцінку проєкту.

Ніна Різун,
стипендіатка, м. Херсон

У літньому дитячому таборі.

Майкл Донатц.

Проект "Україна і декада ромського залучення: українські реалії, перспективи приєднання, стратегічне планування, лобювання змін"

Проект "Україна і Декада ромського залучення" якісно відрізняється від попередніх громадських ініціатив з приєднання України до Декади і з розроблення державних програм для українських ромів, які протягом останніх 5 років розроблялися ромськими громадськими організаціями. Чому?

По-перше, усвідомлюючи низький потенціал ромських громадських організацій до проведення аналітичної діяльності, ми звертаємося за допомогою до провідних аналітичних центрів України (Інститут законодавства Верховної Ради України та Інститут бюджету і соціально-економічних досліджень) для проведення двох комплексних досліджень:

— достатності й адекватності існуючого українського законодавства в розрізі введення державних ініціатив, подібних до тих, які здійснюються урядом європейських країн Декади (а також розроблення змін і доповнень, що рекомендуються);

— бюджетний моніторинг державного і місцевих бюджетів (в розрізі планування і виконання бюджетів) стосовно їх адекватності до потреб такої соціально вразливої групи населення, як роми (з розробленням відповідних рекомендацій з оптимізації бюджетного процесу).

Слід зазначити, що такі комплексні дослідження проводилися у всіх європейських краї-

нах Декади і стали відправною точкою в процесі введення Декади на державному рівні — без них будь-які концепції та стратегії будуть позбавлені базису.

По-друге, одночасно ми плануємо провести комплексне дослідження в ромській громаді (в регіонах компактного поселення ромів, а це — Херсонська, Полтавська, Харківська, Одеська, Донецька, Львівська області й Закарпаття) щодо того, наскільки роми знайомі з ініціативами Декади та наскільки регіональні організації готові працювати у напрямі адвокації ромського товариства і лобювання приєднання України до Декади. Адже у неформальному спілкуванні з людьми виявляють, що вони просто не знають, що таке Декада, що вона дає ромам і т. ін. Водночас на місцях ми аналізуватимемо готовність місцевих властей до співпраці (це важливо, враховуючи те, що успішні локальні ініціативи, які мають підтримку місцевої влади, стимулюють уряд щодо міняти і удосконалювати на державному рівні).

По-третє, на стадії оброблення і узагальнення результатів аналітичних досліджень і польової роботи в ромській громаді й розроблення загального Плану дій ми плануємо об'єднати зусилля ромських лідерів, провідних національних та міжнародних експертів. План дій на основі отриманих даних обов'язково враховуватиме те, наскільки "ромська" проблема (наприклад, обмежений доступ ромів до якісних послуг у сфері охорони здоров'я і т. ін.) стосується українського суспільства загалом (у даному випадку, наприклад, висока вірогідність поширення темпів зараження на туберкульоз в Україні — через обмежений доступ ромів до профілактики і лікування на фоні міграційного способу життя багатьох етнічних груп ромів) і наскільки її оперативне рішення на державному рівні сприяє рішенню проблеми всього українського суспільства.

По-четверте, робота влади на національному і регіональному рівнях здійснюватиметься силами ромських організацій: це важливо, тому що в Україні існує малоефективна практика розроблення державних і регіональних ініціатив для ромського населення без залучення самих ромів до створення таких ініціатив і програм. У 100 відсотках

випадків це — мертвонароджені програми, розроблені у відрыві від реальної проблематики ромів і реальних способів рішення існуючих проблем із залученням ромів, вони залишаються черговим продуктом "паперової" законотворчості. Наш підхід має на меті забезпечення паритетної участі громадськості в процесі формування державної і регіональної політики щодо ромів — для подальшого ефективного введення законодавчих рішень на місцях. На цьому етапі роботи ми плануємо проаналізувати існуюче українське законодавство, що стосується сфер діяльності Декади (наприклад, аналіз існуючого законодавства про соціальне житло і того, як воно може бути застосовано до рішення проблем забезпечення ромів житлом). Великою помилкою наших попередників було те, що, працюючи з владою у напрямі лобювання приєднання України до Декади, вони не давали можливості представникам влади побачити, як працює Декада "живцем" в Європі, поспілкуватися з колегами з Європи. Тому ми передбачили кілька ознайомчих поїздок для представників влади в європейські країни, в яких працює Декада.

На фінальному етапі — при підготовці Загальнонаціональної програми заходів на на-

ціональному і регіональному рівнях з приєднання України до Декади — ми знову об'єднаємо наші зусилля з національними і міжнародними експертами.

Слід також зазначити, що, не маючи такої загальнонаціональної програми, наші попередники так і не дійшли до фінішу — тому що суспільні ініціативи, які так і не вплинули на державну політику і не привели до її вдосконалення, залишаються писаниною. Ми плануємо остаточний варіант Програми обговорити з представниками різних політичних фракцій у Верховній Раді України, внести необхідні корективи і зареєструвати як законопроект для подальшого розгляду Верховною Радою України.

Юрій Іваненко,
голова Всеукраїнської
ромської організації
„Кетане“

На Закарпатті побували радники комісара ОБСЄ у справах національних меншин

Мета візиту радників Вінсента де Граафа та Клеменса Брюмера — познайомитися з життям національних громад краю, їхніми проблемами, вирішити певні наболілі проблеми. З серпня з радниками комісара ОБСЄ у справах нацменшин зустрівся заступник голови обласної адміністрації Володимир Гоблик.

Вінсент де Грааф та Клеменс Брюмер.

Як повідомили Закарпаття онлайн у прес-центрі Закарпатської ОДА, спільно з представниками профільних управлінь вони обговорили актуальні питання життя національних меншин області. Вітаючи гостей, Володимир Гоблик зазначив, що питання комфортного проживання

представників різних національностей для Закарпаття завжди залишається актуальним. Влада всіляко підтримує програми, які стосуються нацменшин, зазначив він. В області діють десятки національно-культурних товариств, громадських організацій, до цієї справи долучаються й обласні управління. Спільно робиться все, щоб кожній

етнічній групі на території області жилося комфортно.

Зі свого боку старший радник комісара ОБСЄ у справах нацменшин Клеменс Брюмер відзначив, що Закарпаття є унікальним прикладом мирного співіснування десятків різних народностей: "Діяльність Верховного комісара спрямована на запобігання міжетнічним

конфліктам. І те, що він ще жодного разу не приїздив на Закарпаття, свідчить — серйозних проблем у вашому краї нема. Зазвичай Кнут Воллебек відвідує Україну двічі на рік. При цьому основна увага комісара зосереджена у Криму, де міжетнічні проблеми носять більш масовий характер".

Цікавилися представники ОБСЄ і специфікою освіти для дітей нацменшин. Так, заступник начальника управління освіти і науки Ганна Сопкива розповіла, що з 707 шкіл краю 118 працюють для нацменшин. Зокрема, 66 з них — з угорською, 11 — з румунською, 2 — з російською мовами навчання, також діють школи з двома та навіть трьома мовами навчання. На зустріч окремо обговорювалися проблеми ромської громади Закарпаття. Основними з них є порівняно низька відвіду-

ваність дітьми навчальних закладів та часто відсутність у ромів документів. Зі слів начальника управління у справах національностей Юрія Гузинця, у цих та інших питаннях влада завжди йде назустріч — спільно з представниками ромських національно-культурних товариств намагається сприяти вирішенню нагальних проблем громади.

Радники комісара ОБСЄ планують відвідати Берегове, Мукачево і Тячів та ознайомитися з умовами життя нацменшин у цих містах. Результат візиту вони звітуватимуть комісару ОБСЄ Кнуту Воллебеку.

www.carpathia.gov.ua

Р. С. На жаль, представники ромських організацій не були запрошені на обговорення, хоча вони кілька разів нагадували про це начальнику управління у справах національностей і релігії ОДА.

Проекти, підтримані Міжнародним фондом „Відродження” в рамках Програми „Роми України”

Назва проекту: Крок до збереження здоров'я ромів.

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Підвищення доступу ромського населення до медичних послуг шляхом підготовки та призначення кваліфікованого медіатора у двох ромських таборах м. Ужгорода (мікрорайон «Радванка» і вул. Тельмана) як посередника між місцевим ромським населенням і закладами охорони здоров'я.

Організація: Благодійний фонд «Ранкова зірка».

Адреса організації: 88000, м. Ужгород, наб. Незалежності, 21, кв. 13/1.

Телефон: (063) 629-22-52.

Керівник проекту: Карел Францішквич Бругош.

Назва проекту: Продовження роботи медико-консультативного центру при культурно-просвітньому товаристві.

Бюджет проекту: 40000 грн.

Опис проекту: Продовження роботи мікрайонного медико-просвітницько-профілактичного центру в с/т Перечин (Закарпатська область), організація системних профілактичних оглядів та лікування місцевого ромського населення, просвітницька робота з молоддю з метою пропаганди здорового способу життя.

Організація: Перечинська районна громадська організація Закарпатського ромського культурно-просвітнього товариства «Романи Яг».

Адреса організації: 89200, Закарпатська обл., смт. Перечин, вул. Цегельна, 20.

Телефони: (034) 527-27-14, (0245) 2-27-14.

Керівник проекту: Андрій Андрилович Тегель.

Назва проекту: Підтримка медико-консультативного центру при культурно-просвітньому товаристві.

Бюджет проекту: 40000 грн.

Опис проекту: Підтримка роботи медико-консультативного центру при культурно-просвітньому товаристві в с/т Великий Березний (Закарпатська область); лікувально-профілактичні заходи, спрямовані на покращення стану здоров'я місцевого ромського населення (зокрема, з метою зменшення випадків захворювання на туберкульоз), методична і просвітницька діяльність, спрямована на медико-соціальну адаптацію ромів і пропагування здорового способу життя.

Організація: Великоберезнянська районна організація Закарпатського ромського культурно-просвітнього товариства «Романи Яг».

Адреса організації: 89000, Закарпатська обл., смт. В. Березний, вул. Партизанська, 57.

Телефон: (03135) 2-16-24.

Керівник проекту: Іван Михайлович Тирпак.

Назва проекту: Поліпшення доступу ромів Полтавщини до медичних послуг.

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Підвищення доступу ромів Полтавщини до медичних послуг та подолання негативних стереотипів щодо ромів у медичному середовищі.

Організація: Полтавський обласний медіа-клуб.

Адреса організації: 36013, м. Полтава, вул. Демократична, 34.

Телефон: (0532) 610-479.

Ел. пошта: mclub_pl@ukr.net.

Керівник проекту: Яна Валерівна Калашник.

Назва проекту: Проведення табору для ромських дітей та підлітків з попередження захворювання на ВІЛ/СНІД.

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Покращення поінформованості ромського населення щодо проблеми ВІЛ/СНІДу і зменшення темпів поширення ВІЛ-

інфекції в ромській громаді шляхом розвитку волонтерського руху серед ромської молоді Закарпаття.

Організація: Громадська молодіжна організація ромів «Терне по нейдво дром» (Молодь на новій дорозі).

Адреса організації: 88000, м. Ужгород, вул. Швабська, 32.

Телефон: (050) 540-90-44.

Ел. пошта: terneponevdrom@mail.ru.

Керівник проекту: Олодар Наційович Пал.

Назва проекту: Робота ромського дитячого дошкільного класу в с. Порошково Закарпатської області.

Бюджет проекту: 32000 грн.

Опис проекту: Підготовка ромських дітей с. Порошково Перечинського району Закарпатської області до навчання в початковій школі, а також допомога в навчанні ромським школярам, які навчаються в молодших класах Порошково ЗОШ, шляхом відкриття позашкільного закладу для 25–30 дітей, які мешкають у місцевому таборі і потребують допомоги в опануванні читання, письма, лічби, зацкавлені у поглибленні знань про ромську культуру, історію і традиції.

Організація: Громадська організація «Порошківське культурно-просвітнє товариство «Романи Ворба».

Адреса організації: Закарпатська обл., Перечинський район, с. Порошково, вулиця Нахімова, 98.

Телефон: 2-14-59.

Керівник проекту: Василь Юрійович Горват.

Назва проекту: Підготовка ромських дітей до початкового навчання у ромській недільній школі «Романо-Дром».

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Організація недільної підготовчої школи для дітей дошкільного віку з незможних ромських родин, які мешкають у с. Великі Ком'яти Виноградського району (Закарпаття), з метою покращення їхніх навичок читання і письма перед вступом до загальноосвітньої школи.

Організація: Виноградська районна жіноча громадська організація «Бахталі-Роме».

Адреса організації: 90300, Закарпатська обл., м. Виноградів, вул. Миру, 64.

Телефон: (03143) 2-29-50.

Керівник проекту: Ласло Ласлович Дюрї.

Назва проекту: Ромським дітям - рівний доступ до якісної освіти.

Бюджет проекту: 12520 грн.

Опис проекту: Підготовка 16 ромських дітей віком 6–10 років, які мешкають у с/т Городище (Дніпропетровська область) і не відвідують школи, до навчання в початкових класах; організація експериментальної підготовчої групи і заняття для дітей, спеціальних заходів для батьків майбутніх учнів, забезпечення дітей шкільною формою, ранцями, приладдям.

Організація: Молодіжна організація «Молодіжний парламентський клуб».

Адреса організації: 53403, Дніпропетровська обл., м. Марганець, вул. Бульварна, 1.

Телефони: (056) 653-24-31, 8 (05665) 32-492.

Ел. пошта: berezhaya@gambler.ru.

Керівник проекту: Наталія Василівна Ковальова.

Назва проекту: Підготовча школа для ромських дітей по вулиці Тельмана (табір в м. Ужгороді).

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Підготовка 20 дітей дошкільного віку з малозабезпечених ромських родин, які живуть у таборі по вулиці Тельмана в м. Ужгороді, до навчання в загальноосвітній школі шляхом організації підготовчого класу.

Організація: Громадська організація «Романи доля».

Адреса організації: 88000, м. Ужгород, вул. Радванська, 52.

Телефон: (0312) 66-84-84.

Ел. пошта: roman-dolya@ukr.net.

Керівник проекту: Золтан Віцєвич Адам.

Назва проекту: Підготовка ромських дітей до школи.

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Створення групи підготовки до школи ромських дітей у м. Мерефа Харківської області та м. Одеса навчання навичкам читання, письма та лічби, робота з батьками з приводу заохочення та роз'яснення необхідності отримання їхніми дітьми шкільної освіти.

Організація: Громадська духовно-просвітницька організація «Чачмо».

Адреса організації: 62472, Харківська обл., м. Мерефа, вул. Оболонська, 28Б.

Телефон: (066) 799-17-72.

Ел. пошта: deviesko_drom@frontu.ru.

Керівник проекту: Микола Олександрович Бурлуцький.

Назва проекту: Запобігання інтелектуальній дискримінації ромських дітей на початку навчання в школі шляхом їх підготовки до школи при Центрі «Рома» Закарпатського обласного благодійного фонду «Романо Лунго Траїо».

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Відкриття підготовчого класу для ромських дітей дошкільного віку при Центрі «Рома» Закарпатського обласного благодійного фонду «Романо Лунго Траїо» (м. Ужгород, Закарпатська обл.) з метою запобігання інтелектуальній дискримінації ромських дітей, їхньої підготовки до навчання в початковій школі та попередження явища соціальної бездоглядності.

Організація: Закарпатський обласний благодійний фонд «Романо Лунго Траїо» («Ромське довге життя»).

Адреса організації: 88000, м. Ужгород, пл. Шандора Петері, 25/7.

Телефон: (03122) 36-156.

Ел. пошта: bf_gena@mail.ru.

Керівник проекту: Геннадій Вікторович Чичак.

Назва проекту: Організація класу виривання для нестигаючих учнів ромської національності, що навчаються у школі № 7 в м. Берегове.

Бюджет проекту: 23000 грн.

Опис проекту: Організація класу виривання для нестигаючих учнів ромської національності, що навчаються у школі № 7 в м. Берегове.

Організація: Громадська організація «Майбутнє ромів м. Берегове».

Адреса організації: 90202, Закарпатська обл., м. Берегове, вул. Рибача, 54.

Телефон: (099) 729-24-90.

Керівник проекту: Агнеса Янівна Кудрор.

Назва проекту: Крок надії.

Бюджет проекту: 30000 грн.

Опис проекту: Підготовка 20 дітей з найбільш вразливих ромських родин, що мешкають у таборі в селищі Усатово Одеської області, до навчання у загальноосвітній школі шляхом відкриття підготовчого класу.

Організація: Благодійний фонд «Планета добрих людей».

Адреса організації: 65014, м. Одеса, бул. Лідерський, 17, а.

Телефон: 777-02-90.

Ел. пошта: kp-planet@mail.ru.

Керівник проекту: Максим Анатолійович Джум.

віком 6–8 років у таборі по вулиці Тельмана (м. Ужгород, Закарпаття).

Організація: Закарпатський обласний благодійний фонд «Нове покоління».

Адреса організації: 88000, м. Ужгород, вул. М. Божук, 4, кв. 9.

Телефон: (0312) 44-40-95.

Ел. пошта: ngfond@ua

Керівник проекту: Іван Роберт Іванович.

Назва проекту: Створення ранішньої виховної групи дітей-ромів Концвської школи для підготовки до навчання в школі.

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Створення дошкільного закладу на базі ЗОШ I-III ступенів в с. Концове (Закарпаття) для 32 дітей різних виховних категорій з метою покращення їхніх навичок читання, писання, лічби, а також пропаганди здорового способу життя серед ромів і організація морально-етичних практикумів із залученням кваліфікованих педагогів, психологів та медичних працівників (для покращення рівня викладання в позашкільних закладах освіти для ромських дітей).

Організація: Ужгородська районна організація «Союз українців».

Адреса організації: 88000, м. Ужгород, вул. Бокшя, 4 (а/с 41 с).

Телефони: (0312) 3-64-40, (03122) 7-27-054.

Ел. пошта: cwfuzh@uzhgorod.cwf.org.ua, fedorovaolena@mail.ru.

Керівник проекту: Олена Василівна Федорова.

Назва проекту: «Два кроки до школи» – підготовка ромських дітей м. Суми (Баранівського мікрорайону) до навчання у школі.

Бюджет проекту: 19815 грн.

Опис проекту: Організація та підтримка подальшої роботи групи дошкільної підготовки для ромських дітей Баранівського мікрорайону міста Суми на базі Сумської ЗОШ I-III ступенів № 5 з подальшим залученням ромських дітей до здобуття освіти.

Організація: Сумське міське об'єднання громадян «Громадське бюро «Правозахист»

Адреса організації: 40030, м. Суми, Червона площа, 6, офіс 4.

Телефон: (0542) 610-901.

Ел. пошта: pioneer@chereda.net, igorag@ukrpost.net, igorar@ukrpost.net, volya-gromady@ua.

Керівник проекту: Юлія Анатолівна Тарасенко.

Назва проекту: Підготовка ромських дітей с. Сюрте Ужгородського району для навчання у школі.

Бюджет проекту: 24000 грн.

Опис проекту: Підготовка ромських дітей с. Сюрте Ужгородського району для навчання в загальноосвітній школі шляхом створення та облаштування підготовчого класу, підбору педагогічного колективу, організації гарячого харчування для дітей.

Організація: Громадська організація «Товариство ромської інтелігенції «Раїкане Рома (Ромська інтелігенція)».

Адреса організації: 88000, м. Ужгород, вул. Мухачівська, 10/5.

Телефон: (0312) 61-67-59.

Керівник проекту: Аладар Аладарович Пал.

Назва проекту: Підготовка двох медіаторів в м. Ужгороді.

Бюджет проекту: 22426 грн.

Опис проекту: Впровадження програми ромських медичних посередників (медіаторів) у двох таборах м. Ужгорода: Радванка та Пирогово.

Організація: Закарпатський обласний благодійний фонд «Благо».

Адреса організації: 88018, м. Ужгород, вул. Швабська, 17/2.

Телефон: (063) 255-54-91.

Ел. пошта: ukraine.charity@mail.ru.

Керівник проекту: Елеонора Іванівна Кулчар.

Назва проекту: Підтримка роботи програми «Романо джівіпен» на 30 ДТРК, каналі «Тіса-1».

Бюджет проекту: 24000 грн.

Опис проекту: Підтримка роботи програми «Романо джівіпен» на 30 ДТРК, каналі «Тіса-1», що висвітлює життя і культуру ромів, з метою подолання упереджень і негативних стереотипів щодо ромів і формування толерантного мультикультурного суспільства в Україні. Протягом 2010 року планується створити 44 сюжетні про життя ромів, які мешкають на Закарпатті, програми виходитимуть в ефір двічі на тиждень.

Організація: Закарпатське обласне молодіжне ромське об'єднання «Романи Черхень» («Ромська зірка»).

Адреса організації: 88000, м. Ужгород, вул. Ужанська, 80.

Телефон: (050) 538-02-41.

Ел. пошта: romani-cher@mail.ru.

Керівник проекту: Мирослав Васильович Горват.

Назва проекту: Проведення ромського фестивалю в населених пунктах, де компактно проживають ромів.

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Проведення ромського фестивалю в населених пунктах, де компактно проживають ромів, в Полтавській області.

Організація: Миргородська міська районна громадська організація «Миргородські ромів».

Адреса організації: 37600, Полтавська обл., м. Миргород, вул. Миру, 9.

Телефон: (066) 987-25-11.

Керівник проекту: Микола Іванович Чернявський.

Назва проекту: Організація тренувань ромської молоді по міні-футболу в осінньо-зимовий період.

Бюджет проекту: 7700 грн.

Опис проекту: Створення умов для тренувань ромської молоді (30 юнаків) по міні-футболу в осінньо-зимовий період, 2010-2011 рр. у спортивному залі м. Ужгорода.

Організація: Закарпатське обласне молодіжне ромське об'єднання «Романи Черхень» («Ромська зірка»).

Адреса організації: 88000, м. Ужгород, вул. Ужанська, 80.

Телефон: (050) 538-02-41.

Ел. пошта: romani-cher@mail.ru.

Керівник проекту: Мирослав Васильович Горват.

Назва проекту: Тепло та їжа для дітей.

Бюджет проекту: 40000 грн.

Опис проекту: Забезпечення газозастачання, теплопостачання та харчування благодійної школи-інтернату для ромських дітей с. Холмок Ужгородського району Закарпатської області.

Організація: Закарпатський обласний благодійний фонд «Благо».

Адреса організації: 88018, м. Ужгород, вул. Швабська, 17/2.

Телефон: (063) 255-54-91.

Ел. пошта: ukraine.charity@mail.ru.

Керівник проекту: Елеонора Іванівна Кулчар.

Назва проекту: Фестиваль «Дружба народів».

Бюджет проекту: 20000 грн.

Опис проекту: Проведення фестивалю «Дружба народів» в рамках святкування річниці Незалежності України у м. Херсоні.

Літо: активний відпочинок, спортивні змагання

Мілай: активно пігенишагос

Футбол залишається одним з найпрестижніших видів спорту серед ромів Закарпаття. Так, до складу молодіжної збірної команди Закарпаття у 1994 – 1995 роках входив і ведучий програми "Романо дживіен" Мирослав Горват. А голова Закарпатського обласного товариства "Рома" Йосип Адам довгий час був членом обласної суддівської колегії з футболу.

Нещодавно Мирослав Горват за фінансової підтримки мецената Миколи Жолтани організував і провів футбольну зустріч між командами ветеранів ромського футболу і молодіжною збірною міста Ужгорода, капітанами яких були Андрій Гажи та Еміл Маркович. Свято відбулося на футбольному полі ЗОШ № 7.

Футбольний матч "За розвиток футболу серед ромського населення міста Ужгорода та пропагування активного і здорового способу життя" пройшов у цікавій і запеклій боротьбі. Обидві команди віддавали усі свої сили та вминали заради перемоги. Кінцевий результат зустрічі засвідчив вольову перемогу ветеранів, які вирвали перемогу з рахунком 3:2.

Після завершення матчу її учасників тепло привітав Микола Жолтани – він подякував гравцям за хорошу гру, побажав здоров'я, успіхів, подальших спортивних досягнень. "Я був приємно вражений тим, з яким ентузіазмом грали роми, незважаючи на спеку. Буду і надалі сприяти розвитку спорту серед ромів – як молоді, так і людей зрілого віку," – сказав він.

Обидві команди отримали по два футбольні м'ячі, а кожен з

гравців – футболки та грамоти. Організатора та арбітра турніру Мирослава Горвата було нагороджено кубком.

Літо – пора активного відпочинку, здорового способу життя. І роми своєю участю у грі та чисельною групою вболівальників, які прийшли підтримати ту чи іншу команду, засвідчили, що вони люблять спорт. А участь і перемога ветеранів у футбольному турнірі – доказ.

Відпочинок на свіжому повітрі є цікавим і корисним не тільки для дорослих, а й для дітей. У цьому ми переконалися, коли побували в Ужгородській загальноосвітній школі № 14 і побачили, як можна весело відпочивати під час літніх канікул. Тут працював шкільний табір, про який ми вже розповідали нашим читачам.

Ева Скорет

Команди ветеранів і молоді після матчу.

Навчались, ділилися....

За результатами конкурсу, який проводився Американськими радами і Бюро освіти та культури Державного департаменту США, голова Закарпатської обласної організації Європейської партії України Надія Попадюк стала фіналістом «Програми стажування в органах законодавчої влади США». З 28 березня до 6 травня 2010 року закарпатка проходила професійне стажування в органах законодавчої влади штату Колорадо, Флорида, Вашингтон.

«Програма стажування в органах законодавчої влади США» проводиться для молодих професіоналів з різних країн світу з метою забезпечення їх безпосереднього ознайомлення з політичними процесами США та збільшення розуміння особливостей законодавчого процесу США, важливої ролі громадянського суспільства для розвитку держави.

Впродовж місяця Надія Попадюк працювала у законодавчому департаменті Програми політичного аналізу і відповідальності уряду (OPRAGA), який займається дослідженням, оцінкою, і політичним аналізом законодавства.

Паралельно з роботою закарпатка відвідувала лекції з міжнародного права одного з найкращих професорів у державному Університеті штату Флорида (FSU) – Таблот «Сенді» Д'Алемберте.

Фото на пам'ять.

Кульмінацією візиту до США стала участь Надії Попадюк у Конгресі для 80 учасників Програми з Бразилії, Колумбії, Грузії, Індії, Індонезії, Казахстану, Кувейту, Киргизстану, Малайзії, Непалу, Оману, Пакистану, Росії, Південної Африки, Тайваню та України у Державному департаменті США у Вашингтоні.

Як представник України, Надія Попадюк провела презентацію структури органів державної влади, політичної системи, законодавчого процесу в Україні для колег із США, ознайомила їх із особливостями культури та традицій Закарпаття.

З 8 до 15 серпня 2010 року на запрошення голови Закарпатської обласної організації ВМГО "Молодіжний європейський рух" Надії Попадюк, за результатами конкурсу Проєктів, проведеного Американськими радами,

Кетрін Макуаер – заступник директора Департаменту з аналізу програмної політики і урядової підзвітності штату Флорида, США, перебувала у Закарпатській області з робочим візитом.

На запрошення голови товариства жінок-освітян "Перспектива" пані Макуаер взяла участь в дискусії, присвяченій питанню участі жінок у політиці. В ній брали участь представники жіночих неурядових організацій міста Ужгорода. Кетрін Макуаер поділилася враженнями від перебування в Україні, розвитком демократії в нашій країні, розповіла про свій досвід роботи в органах влади.

У дискусії взяла участь Катерина Тимінська – представниця Американських рад в Україні, координатора Програми стажування у органах законодавчої влади США.

Вл. інф.

Навчально-освітній туризм

Сіклярдо – освітньо туризмом

Туристи цікавляться національними меншинами краю

Юрій Прохасько та Томас Рек.

Щороку на Закарпатті приїждять багато туристів. Їх цікавлять як історичні та культурно-етнографічні пам'ятки, природа, так і самі мешканці багатонаціонального краю. Серед них – німці, швейцарці, американці, англіїці та інші.

Цього літа до нас завітала група туристів з Європи, поїздку якої організувала туристична фірма "Ex Oriente Lux" – "Світло зі Сходу".

Протягом 10 років ця фірма організує навчально-ознайомчі туристичні групи в різних країнах світу. Нерідкі гості вони і в Україні, маршрути в якій пролягають через Львів, Крим, Одесу, Київ та Закарпаття.

У Закарпатті група завжди відвідує культурно-просвітнє товариство "Романі Яг" та історико-культурний музей, який працює при товаристві.

Ось і цього разу ми поспілкувалися з представниками фірми "Ex Oriente Lux" – її керівником Томасом Реком та перекладачем Юрієм Прохаськом.

– Як виникла сама ідея привозити туристичні групи до нас у Закарпаття? – спитали ми Томаса Река.

– 17 років тому наша фірма вперше почала організовувати туристичні групи в Україну. До цього у нас був, в основному, західний напрямок. А найперші наші поїздки були в Польщу, де ми багато разів чули про західне українське місто Львів. Так ми зацікавилися вашою країною і з кожним разом, орієнтуючись на побажання туристів, почали розширювати свою географію.

Треба сказати, що наша фірма має свою "фішку": це об'єднання туризму, розширення світогляду та ознайомлення з культурною та історичною спадщиною. І дуже часто люди, які входять у склад групи, цікавлять багатонаціональність Закарпаття та як вирішуються проблеми освіти для національних меншин.

– Томасе, які маршрути у вас по Україні? – Україна є пріоритетною в організації туристичних поїздок, і у нас є 7 маршрутів у вашу країну на рік, починаючи з березня до жовтня.

– Ваші враження від цих поїздок? – Враження різні, але більше – позитивних. Для більшості ту-

ристів є чимало несподіванок. Наприклад, пристойні готелі з евермонтом, чудове обслуговування, смачна їжа, зручні, компактні готельні номери, "жива" музика в ресторанах... – Безперечно, ми не дивимося на Україну через рожеві окуляри. Ми бачимо труднощі, які у вас є. Однак бачимо, що ви з ними успішно справляєтеся і йдете вперед. Можливо, тому є чимало бажаючих відвідати Західну Україну і, зокрема, Ужгород.

– За яким напрямом формується група, яка відвідує Закарпаття? – запитала у перекладача групи, до речі, львівського письменника Юрія Прохаська.

– Група формується, найперше, з освітян, яких цікавлять проблеми освіти і ромської культури, про яку вони майже нічого не знають. Цього разу приїхали 9 туристів з Німеччини, по одному – зі Швейцарії та Швеції.

Ми побували на Рахівщині й побачили там географічний знак "Центр Європи", на Тячівщині, Хустщині, зупинилися в Мукачеві, де знайомилися з історією, архітектурою, освітою, зустрілися з виноробами Мукачівщини, після чого приїхали до Ужгорода.

– Чим вам цікавий саме центр "Романі Яг"?

– Нам дуже цікаво, що у вас працює один з найкращих музеїв України, де зібрана унікальна література, видається газета "Романі Яг". Ми дуже раді за вас, що відновилось видання двотижневика. Крім того, цікаво, що вашим товариством були видані ряд книжок ромської тематики – розмовник, книга спогадів тих, хто пережив ромський Голокост, методичний посібник для вчителів з історії та культури ромів, а також дитячий та жіночий журнали – "Кгамо-ро" і "Мірікля". Ви ввійшли в історію!

Із задоволенням ми всі подивилися одну з передач Закарпатського телебачення "Тися – 1" – програму "Романо дживіен" про непересічного ромського музиканта Тиберія Горвата.

Ви самі бачили, як людям було цікаво! Скільки питань вам ставили... А це значить, що їм є що спитати.

Марія Гладун

Віра змінює

О патявіпе парудьол

Як ще добре пам'ятає старше покоління, комуністична ідеологія 70 років поспіль підняла християнські моральні устої суспільства. Однак, слава Богу, так до кінця і не викоринила. Так, звичайно, вважалося, що більшість населення були атеїстами. До чого це призвело, нам добре відомо. Ромська громада, на щастя, не так активно піддавалася антихристиянській ідеології. Проте свою чорну справу цей період все-таки зробив, що особливо яскраво виявилось в останні 10-15 років, коли старі устої вже не діяли, а для нових ще не настав час. Сьогодні ж ми вже можемо говорити про повернення старих духовних принципів, але вже в новій якості. В якій же?

Підготовка священників основних християнських напрямів потребує тривалого навчання. Однак останнім часом з'явилася велика кількість місіонерських папаників, які приїжджали і приїжджають у нашу країну з гуманітарною допомогою — одягом, продуктами харчування, спеціальною літературою українською мовою, фінансовою допомогою тощо.

Найбільш сприйнятливими до цього руху виявилися роми, які були і залишаються соціально найнезахищенішими.

Крім того, у середовищі цього євангельського руху висуваються найкращі люди, які стають духовними наставниками — пасторами. У своїх проповідях вони звертаються до ромів зрозумілою для них рідною мовою, оперуючи Біблійними прикладами. Деякі з них до того, як прийти до Бога і стати пасторами, зловживали алкоголем, знущалися зі своїх дружин та дітей. Нині ці люди є взірцем і духовною підтримкою для багатьох мешканців табору.

Як приклад, розповімо про село Зарчя Перечинського району Закарпатської області.

Пастор Іван Балог.

Коли ми останній раз приїхали сюди, а це було кілька тижнів тому, то побачили, що ромське поселення нагадує невеликий будівельний майданчик. На місці маленьких будинків з саману, залізничних шпал та інших матеріалів, тепер зводяться нові, хоч і невеличкі, але добротні будинки зі шлакобетону. І це — майже кожен другий. Не рідкістю є і вікна з металопластику, добротні входні двері. Ми вже не акцентуємо увагу на тому, що на багатьох дахах встановлено супутникові антени (у просторіччі — «тарілки»). І щоб остаточно вас здивувати, шановні читачі, скажемо, що в ромському поселенні успішно працює власна водогінна система закритого типу. До деяких будинків підведена вода, є теплі туалети, вмонтовані ванни!

Ще кілька років тому діти в цьому поселенні дуже погано відвідували школу, значна частина з них залишалася неосвіченою.

Після того ж, як у Зарчя почала працювати євангельська церква, ситуація докорінно змінилася. Було побудовано молитовний будинок, який слугує після обіду та ввечері для всіх

віруючих, а вранці, в навчальний час, працює як клас — комплект початкової школи. У таборі чимало дітей: з майже 200 мешканців поселення 96 — це діти до 14 років.

Ось що розповів пастор — євангеліст Іван Балог.

— У 12 років я залишився круглою сиротою — і мама, і батько померли від зловживання алкоголем. У 14 років я одружився. Тепер у мене 10 дітей. У мене все добре. Поштовок до цього стало моє перше відвідування церкви. А до цього я був алкоголіком, бив свою дружину, пропивав усі гроші, які заробляв на тимчасових роботах.

Та одного разу, як тепер пам'ятаю, напередодні нового, 1995 року я пропив усі гроші і прийшов додому з порожніми руками, навіть нічого полого викласти на новорічний стіл. Шестеро моїх дітей пішли спати голіди. Вранці до нас зашов один із служителів євангельської церкви, приніс дітям поїсти і запропонував мені піти з ним до церкви. У мене ще була захована недопита пляшка горілки, я її поїв до кишені з думкою: коли всі молитимуться, я її тихенько вип'ю. Та коли пастор звернувся до всіх з проповіддю, мені здавалося, що він розмовляє тільки зі мною, і я не зміг витягнути пляшку і пити.

Наприкінці служби всі люди почали бажати один одному здоров'я, щастя, добра, тиснути руку і обіймати один одного. І коли мене стали широко обіймати люди (а від мене несло алкоголем!), я заплакав. І саме цей епізод щось зламав у мені. Я зрозумів, що тут мене розуміють і ставляться до мене дуже добре. Після цього я став регулярно ходити у церкву, а церква увесь цей час підтримувала мою сім'ю.

Про позитивні зміни, які відбулися у таборі останнім часом,

нам розповів його староста Іван Горват.

— Табір повністю змінився: люди перестали вживати алкоголь, курити, почали активно шукати роботу. Церква їм у цьому допомагає, пропонує, хоч і тимчасово, але роботу. Все це сприяє поліпшенню добробуту мешканців поселення. Вони стали краще одягатися, впорядковують житло, перебудовують чи добудовують свої будинки. Нас тішить і те, що ми користуємося тепер чистою джерельною водою, яка тече у спеціальному водогоні, що нам провели американські євангелісти; там, де вода не підведена до будинків, зроблено 12 спеціальних колонок з кранами, проблема водопостачання у нас вирішена.

— Яким бачите майбутнє цього ромського поселення? — спитали ми у пастора Івана Бенедика. І він відповів:

— Табір змінюється на очах, і це бачать усі. До церкви повернулося майже все ромське населення Зарчя. Життя людей повністю змінилося. Багато ромів перестали вживати алкоголь, вони звертають більше уваги на свої сім'ї. У церкву приходять цілими родинами. Дуже добре,

Пастор Іван Бенедик.

що серед віруючих багато молоді, велика кількість дітей. Молодь потягнулася не тільки до слова Божого, а й до освіти. Люди стали заможнішими. І якщо раніше кінч був ознакою заможності, то тепер у таборі є не тільки коні, а й чимало автомобілів... Ми радіємо з цього і бажаємо ромам, щоб вони зайняли гідне місце у суспільстві.

Мир вам, роми!

Олена Бойко,
Мирослав Горват

Під час недільного служіння.

Пам'яті Олександра Барієва

Серіпе Олександра Барієва

4 серпня 2010 року на 49 році життя пішов із життя **Олександр Барієв** — президент Федеральної національно-культурної автономії ромів Росії. Сьогодні Автономія об'єднує 23 регіональні організації і має значний вплив у роботі міжнародних ромських організацій. За час роботи Автономія здійснила ряд програм за різними напрямками: правових, соціальних, культурних. Так, правозахисники ФНКА досягнули того, що російські роми були офіційно визнані жертвами Голокосту і їм виплатили компенсацію від німецького фонду „Пам'ять, Відповідальність і Майбутнє“. Реалізовані масштабні проекти з надання ромам гуманітарної та юридичної допомоги, проведені засідання круглих столів з найбільш актуальних тем, просвітницькі програми, Дні ромської культури, виставки, фестивалі дитячого мистецтва, концерти за участі ведучих майстрів ромського мистецтва, спортивні турніри.

Помер великий сподвижник національної боротьби, людина високих моральних принципів, патріот і меценат ромської громади.

Співчуваємо родині, близьким і друзям Олександра Барієва, всім членам Федеральної національно-культурної автономії ромів Росії, разом з ними переживаємо тяжку втрату для ромського руху Росії та Міжнародного ромського руху загалом.

Вічна пам'ять.

Локи пгув лєске.

Аладар Адам, голова Асоціації ромських громадських організацій Закарпатської області „Екгіпе“ („Єдність“)

Передчасно пішов з життя справжній патріот і великий син ромського народу **Олександр Барієв**. Від імені багатомільйонної громади ромів Європи, країн СНД та Росії висловлюю глибокі співчуття рідним і близьким.

Олександр Барієв стояв біля витоків всесвітньої ромської політики. Він був один з небагатьох громадських діячів, які заклали основу об'єднання ромського народу, ромських діаспор всього світу.

Саме Олександрові Барієву цигани Росії зобов'язані своїм об'єднанням. Він був одним із тих, хто фактично відродив циганську культуру в Росії, вдихнув у неї свіже дихання. Під його патронажем був створений і видається перший міжнародний журнал. Саме цей друкований орган не тільки широко відображає культуру російських циган, а й надишає циганську молодь і дає їй можливість через живе слово вивчати життя і творчість великих ромських артистів і музикантів.

Ще багато корисних і значущих справ будуть назавжди пов'язані з ім'ям Олександра Барієва. Багато поколінь ромів збережуть у пам'яті ім'я та справи цієї Людини. Втрата нашого брата і друга, борця за права ромів — непоправна. Олександр Барієв був і буде частиною нашої ромської історії, частиною історії світової цивілізації.

Наші серця збережуть пам'ять про тебе, дорогий друже!

Голова Національної ради ромів СНД і Балтії,
Верховний комісар Міжнародного ромського союзу
Нормунд Рудевич

Поради від Ради

Драбаріне каліаре Рада
з 16 по 30 серпня

Овен. Останні літні тижні для Овенів будуть неоднозначні. З одного боку з'являться нові перспективи, що призведе до нових ділових контактів та дружніх союзів. З іншого — прокинеться жага пригод, яка може перейти в авантюризм. Не переоцінюйте свої сили і прислухайтеся до порад друзів.

Телець. Довіряйте інтуїції, і ваші плани здійсняться. У вас з'являться додаткові джерела доходу. Однак з 16 серпня варто бути обережнішими з витратами. Благополуччя на любовному фронті залежатиме від вас. Несподіваних сюрпризів не очікується.

Близнята. Період обіцяє бути позитивним для вас у всіх відношеннях. Однак не діліться своїми задумами з колегами або друзями. Зайва довірливість може вам нашкодити: кожне слово буде використано проти вас. Присвятьте більше уваги своїй родині, дітям. Будь-яка зміна обстановки, замські поїздки, особливо в гори, підуть на користь нервової системи.

Рак. Стануться події, які докорінно змінять ваше життя. У цей період все, що робиться, до кращого. Сміливо вирушайте в подорож, яка принесе користь та задоволення. Однак зменшіть навантаження: вразливе місце — серцево-судинна система. Їхте більше фруктів та овочів.

Лев. Цей період буде багатим на нові плани та зустрічі з цікавими людьми. Проходження сонця по вашому знаку додасть радості та оптимізму. Відпочивайте з усією сім'єю. Самотні Леви можуть зустрітись зі своїм першим коханням чи шкільними друзями. Контролюйте свій емоційний стан. Корисно зайнятися спортом, прогулюватися на свіжому повітрі.

Діва. Діви зуміють піти наперекір обставинам і чужій думці. Ви самі куватимете своє щастя. Деякий дисонанс можливий у вашому колективі, та ви легко виправите становище, якщо захочете. Однак 18 серпня втримайтеся від самостійних починань, не варто займатися й довгостроковими фінансовими проектами.

Терези. Впродовж цього періоду зможете здійснити найзаповітніші творчі плани. Задумайтеся над перспективами подальшого навчання, отримання вищої освіти. У вас виїде! Активні дії у різних сферах дадуть позитивні результати. Знайдіть нові форми для витрачення зайвої енергії, наприклад, займіться спортом.

Скорпіон. Ви — на підошмі своїх сил. Протягом періоду потребує високої самовідданості. 18–20 серпня не признайте важливих зустрічей — це не ваш період, однак чудовий час для романтичних стосунків, їх узаконення. Не пийте холодних напоїв, не переохолоджуйтеся — вразливі бронхи та легені.

Стрілець. Період обіцяє найприємніші переживання та багато романтичних зустрічей, вам посміхнеться удача. Більше бувайте вдома, займайтеся власною родиною, згадайте про традиції. Вдалими будуть придбання. Фрукти та овочі купуйте в надійних місцях, щоб уникнути інфекцій.

Козеріг. Можливо, зустрінете давніх знайомих, з якими згадаєте свою юність. Період чудово годиться для відпочинку. Будьте терпимішими до людей, не присікуйтеся до дурниць, ваша впертість може вам дуже нашкодити. Вживайте продукти, багаті на кальцій — для поліпшення роботи серця.

Водолій. Період виявиться досить напруженим: часті конфлікти з оточуючими, відстоювання власних інтересів... Вам доведеться зробити важливий вибір. Доведеться також бути економішними. В амурних справах чекайте на сюрпризи.

Риби. Радимо згадати байку про криволеських Бабку (Вертуху) та Мурашку. Якщо проявите працелюбність, то ваші старання окупляться. Добре також планувати своє майбутнє, створювати нові проекти. Слід дослухатися до порад друзів. Наприкінці періоду будуть економічні щодо фінансів. Серйозних змін в особистому житті не передбачається. Позитивні емоції, фрукти та овочі, в яких є кальцій, зміцнюватимуть серцево-судинну систему.

Шановні друзі! Продовжуємо публікувати поему Ліни Костенко "Циганська муза", розпочату в №№ 2 та 4 за 2009 рік та № 2, 3, 4, 5 за 2010 рік, а також переклад її ромською нашого прекрасного поета Міхи Козимиренка

Циганська муза

І Тувім їй писав: "Хай пані пише, пише!
У пані є талант, є відчуття краси!"
А пані ту печаль няк не приколише,
а пані знов і знов вертається в ліси...

- Народе, дай долоноу, я буду ворожити!
Що жде тебе, народе? Куди тобі брести?
Та біди ж ви, цигани, і як вам дали жити?
Вже ж ніде у Європі багаття розвести!

Ви будете ослі. І, може, це чудово.
Одні вважають: треба, а другі — що біда.
Одне я тільки знаю: що вам потрібне слово.
Ви будете без слова стоячі, як вода.

І мружаться цигани: — Як чорта, бійся преси.
Хто водиться з чужими, той циганом не є.
Однінуть нашу волю, прикрутять до прогресу.
Оце хоч провст з-під нігтів, — тримайся за своє!

Прости, прости, їм Боже! Вони брели віками,
трагично несвідомі своєї темноти.
І тільки час розсудить цей біль недоторканий,
цей кров'ю обкипий діалог правоти.

— Що ж, можете карати... і можете добити...
Замовкну, перестану, та й буду вам німа.
То хай всі так і думають, що ми лиш ворожити,
ні гордості, ні пам'яті, — нічого в нас нема?!

А хто ж розкаже людям про ті криваві сльози
у тих лісах волинських, де пам'ять аж кричить, —
коли ми йшли в безвихідь, у голод, у морози,
тікаючи од звіра, що звався геноцид?!

А смерть, як у біноклі, дивилась в кулемети.
А діточки кричали і падали, малі.
Коли ми своїх мертвих ховали у замети,
бо няк було, няк дістатись до землі!

А хто ж розкаже людям всю правду про дорогу,
як їде собі циган, та й цвох собі, та й цвох.
А ту його кибитку, ту царствено убогу,
везе оденський коник, бо другий десь
подох.

А тут — король на-
зустріч. Карета —
як скарбниця.
Під почтом коро-
лівським здри-
гається земля.
А циган йому
каже: — Егей,
посторонися!
Крім сонця
наді мною,
немає коро-
ля!

А кон є манушенге ваш дром пха-
ро пхенела?

Сир ром песке траделас; чупні
вучес дро васт.
Вурдон чьоре роместе со й
злиднана кінела,
Ліжал вурдон мурдал; авір
пєя бі кхас.

Дикхел традел тхагарі. Хан
пхув грая геренца
барє рая паш лєсте.
Хачьол руп-совнакай.
А ром є тхагареске: —
Со на дикхес якхен-
ца?
Де-ка дре рір дроме-
стир: О мурш традел
ром-рай!

(Далі буде.)

Всеукраїнський двотижневик газета "Романі Яг"

Регстраційне свідоцтво серія КВ №5877 від 20.02.2002

Газета виходить за підтримки Міжнародного фонду «Відродження»

Редакція: шеф-редактор — Аладар Адам, менеджер-редактор — Євгенія Навроцька, журналіст — Мірослав Горват, літературний редактор — Людмила Кудрявська, коректор — Любов Ліврич, комп'ютерна верстка — Роман Сивокін, програміст веб-сторінки — Степан Степчук.
Громадська редакційна рада: Володимир Бамбула (м. Золотоноша), Рената Балог (м. Мукачеве), Николай Бессонов (м. Москва), Наталія Варакута (м. Дононський), Надія Деметер (м. Москва), Микола Долоков (м. Одеса), Ласло Дюрї (м. Виноградів), Юрій Іваненко (м. Херсон), Марія Іванова (м. Чернівці), Юрій Коржов (м. Київ), Олександр Міщераков (м. Кременчук), Іван Матюшенко (м. Харків), Микола Юрченко (м. Львів).

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точність наведених фактів відповідає автор. Редакція зберігає за собою право виправляти помилки і скорочувати матеріали. Повний або частковий передрук матеріалів дозволяється лише з посиланням на "Романі Яг".

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 86000, м. Ужгород, вул. Дунаєвського, 18, телефон (0312) 63-82-56, 66-81-56.
E-mail: romani_yag@mail.ru. http://www.romaniyag.org, romaniyag.wordpress.com

Видруковано в Ужгородській міській друкарні, вул. Руська, 13. Умовн. друк. арк. 2. Тираж 450. Зам. № 620

